

BĘKART (60) *sb m*

bękart (57), **bękart** (3) *Murm, BartBydg* (2).

bę- (58), bą- *BartBydg* (2).

a jasne.

sg N bękart (24). ◇ *G* bękarta (3) *BielKron* (2), *MycPrz*; bękartu [*w* *znacz. 2.*] (1). ◇ *D* bękartowi (1). ◇ *A* bękarta (4). ◇ *I* bękart(e)m (4). ◇ *L* bękarcie (1). ◇ *pl N* bękarci (8) *GroicPorz* (2), *KrowObr*, *BielKron* (3), *BudNT*, *KlonWor*, bękartowie (3), *GliczKsiąż* (2), *KrowObr*. ◇ *G* bękart(o)w (2). ◇ *A* bękarty (4). ◇ *I* bękartami *GliczKsiąż* (2), bękarty (2), *OrzList*, *WujNT*. ◇ *L* bękarci(e)ch (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI i XVIII w.

1. *Dziecko nieprawego łoża, nieślubne; bastard; spurius Murm, Mącz, Calag, Calep, Cn; notus BartBydg, Mącz, Calep, Cn; illegitimus filius, de scorto natus Mącz; adulterinus Calep; falsiparens Cn* (59) : *Murm* 168; *Mymer*¹ 38; *BartBydg* 18, 98b; W miáftách też obyczay ten vrodził fye/ iż Bękartowye rzemyęllá nye mogą robić *GliczKsiąż* B4v, B3v, B5, B5v, B6v, B7v, B8v [2 r.]; A s tąd że też bękarci wedle Prává Mieyfskiego máią krewne/ ále po wrzecie nie po mieczu *GroicPorz* ff, ff; *KrowObr* C2v; *UstawPraw* D3v, Mamzer dictio est Hebraica de scorto natum significans Bękart/ Nálezionek, *Mącz* 206a, 190c, 208c, 251b, 411a; Bękarci ták waźni máią być iáko y włafni *BielKron* 9v; *PTolomeus* Lágiow fyn/ ktorego pifzą być z bękartow/ bo od Filipá oycá Alexándrowego pózedł. *BielKron* 128v, 45, 50v, 101v, 111v, 364 (17); wždy przecię dla onego Zbygniewá bękartá Oycowfskiego iákie fzkody podiał [...] co niepodobna żeby Nothus kiedy dziedzić miał *MycPrz* II B; *Calag* 291; *CzechEp* 84; *KochMRot* C2v; *Calep* 29b, 704a, 1001b; *SarnStat* 1307; Gżężelica [...] Kiedy fię iuz náfyći/ gdy iuz bywa nieśna: W cudzym gniaździe odpráwia nierządne połogi: Muśi bękarty wylądź ptałeczek vbogi. *KlonWor* 60, 61 [2 r.], 62.

Zwrot: »mieć bękartem (za bękarta)« (2): Alexándor [...] rzekł yemu: O nyefláchetny człowyecze wyęc ty nas bękartámi chcelz myeć *GliczKsiąż* B8v, B5v.

Szeregi: »bękart a z niedobrej matki syn«: Yáko bękart á z nyedobrey matki fyn/ wyemy tho [...] iż ták fpryfkowani fą yáko wáláffe nozdrzá/ y ták znáczni fą yáko w żolthych czápkách żydowye. *GliczKsiąż* B2.

»pokrzywnik abo bękart«: Pokrzywnicy/ ábo bękarci. *KlonWor* 61 *marg.*

»syn (ale) i bękart«: Wspomniycie na wasze Przodki iaką wdzięcznosc Potomstwu Panow swych vkazowali [...] nietylko wsynach ale y wbekarciech *ActReg* 23.

W przen (4) :

Szereg: »(prawdziwy) (nie) syn (ale) a bękart; bękart a nie syn« (2 : 2): *KrowObr* 238v; Tego broníc y o to czynić do swoich gardł mamy/ chcemyli być prawdziwemi fynámi/ á nie bękarty Kofciołá tego Bożego. *OrzList* e4; *BudNT Hebr* 12/8; *WujNT Hebr* 12/8.

2. *Przędza jedwabna pochodząca od dzikich jedwabników; jedwab gorszego gatunku zmieszany z inną przędzą, półjedwab* (1) :

W przen (1) : Ale mowię náprzeciwko tákowey wáfzey Mízy/ iakąście wy fobie vprzędli foremnie/ ludzie próści mniemáią/ áby z iedwabiu á ono fítzerego bękartu. *KrowObr* 195.

3. [Niepotrzebne gałęzie, zbędne odrośle drzewa lub krzewu: A w każdym drzeuie trzeba tego ftrzedz/ aby niedopuszczał wyrałać na drzewie lub pod drzewem z korzenia latoroślam ktore zową wilki abo bękarty *Cresc 1549 377 (Linde).*]

Synonimy: 1. *baster, bebiś, bęsz, fałszywy, nakażony, nalezionek, pokrzywnik, skurwysyn*; 2. *czerwiec*; 3. *wilk*.

Cf [PĘKART]

KN